

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-91-30>

УДК 332.122

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ РЕГІОНІВ У ПОЛІТИЦІ ЗГУРТОВАНOSTІ ЄС

METHODOLOGY FOR ASSESSING THE ECONOMIC INTEGRATION OF REGIONS IN THE EU COHESION POLICY

Нагірняк Олег Орестович

аспірант,

Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього
Національної академії наук України»ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3707-0010>**Nahirniak Oleh**State Institution «Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy
of the NAS of Ukraine»

У статті розкрито методологію оцінювання економічної інтеграції регіонів, що застосовується в межах політики згуртованості ЄС. Охарактеризовано статистичну інфраструктуру вимірювання, а саме класифікацію NUTS, Європейську систему рахунків ESA 2010, методи регіоналізації ВВП та перерахунку у стандарти купівельної спроможності. Систематизовано базові економічні показники (ВВП і ВДВ на одну особу, продуктивність праці, валове нагромадження основного капіталу, витрати на дослідження і розробки, індикатори ринку праці) та розкрито алокаційну методологію розподілу фондів, композитний Індекс регіональної конкурентоспроможності і систему спільних індикаторів моніторингу. Показано механізм зведення оцінок у доповідях про згуртованість та обґрунтовано напрями застосування цієї методології щодо регіонів України.

Ключові слова: регіональна політика, політика згуртованості ЄС, економічна інтеграція регіонів, міжрегіональні диспропорції, конвергенція, дивергенція, євроінтеграція.

The article provides a systematic reconstruction of the methodology used to assess the economic integration of regions within the framework of EU Cohesion Policy, the Union's principal investment strategy aimed at reducing economic, social and territorial disparities between regions and Member States. The study argues that this methodology should be understood not as a set of isolated indicators but as an integrated multi-level measurement cycle, in which each successive level grows out of the previous one: comparable statistics enable comparable indicators, and indicators in turn underpin the allocation of funds. The first level, the statistical infrastructure of comparability, rests on two legally binding instruments: the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) and the European System of Accounts (ESA 2010), which fix a stable territorial grid and oblige all Member States to calculate macro-indicators according to a single methodology. The article examines in detail three procedures that ensure genuine spatial comparability: the regionalisation of GDP by the actual place of production rather than the place of legal registration, the conversion of value indicators into Purchasing Power Standards (PPS), and statistical adjustments for commuting. The second level systematises the core economic indicators: GDP and gross value added per capita in PPS, labour productivity, gross fixed capital formation, research and development expenditure, and labour-market indicators. The study then reveals the allocation methodology that translates measured indicators into budgetary decisions through the categorisation of NUTS 2 regions, the composite EU Regional Competitiveness Index (RCI 2.0) and the system of common monitoring indicators, as well as the mechanism of synthesising assessments in the Cohesion Reports and the analytical apparatus of σ - and β -convergence. On this basis, the directions for applying this methodology to the regions of Ukraine as an EU candidate country are substantiated, taking into account the introduction of the national NUTS-UA classification and the role of the Ukraine Facility as a pilot platform for mastering the European system of monitoring and reporting.

Keywords: regional policy, EU Cohesion Policy, economic integration of regions, interregional disparities, convergence, divergence, European integration.

Постановка проблеми. Політика згуртованості – це головна інвестиційна стратегія ЄС, спрямована на зменшення економічних, соціальних і територіальних диспропорцій між регіонами та державами-членами. На її реалізацію у програмному періоді 2021-2027 років виділено близько 392 млрд євро, що становить майже третину всього бюджету Європейського Союзу [1]. Розподіл, моніторинг та оцінювання результатів використання цих коштів ґрунтуються не на політичних домовленостях, а на формалізованій системі показників. Вона вимірює рівень економічної інтеграції та розвитку регіонів, дозволяючи об'єктивно порівнювати абсолютно різні території: від прикордонних регіонів на сході союзу до центральних регіонів держав-членів. Для України, як кандидата на членство в ЄС, ця методологія має пряме практичне значення. У межах переговорного процесу окрема увага приділяється Главі 22, що присвячена регіональній політиці та координації структурних інструментів. Самі ці норми визначатимуть правила, за якими оцінюватимуться українські регіони для розрахунку майбутньої фінансової підтримки.

Водночас в Україні цю систему вимірювання досліджують переважно фрагментарно, аналізуючи лише окремі показники чи індекси. Бракує цілісного розуміння всього процесу: від того, як збирається первинна статистика, до того, як ці дані перетворюються на стратегічні рішення ЄС. Це зумовлює актуальність системного розкриття того, які показники обирає ЄС, за якою методологією їх розраховують, звідки походять дані та як окремі вимірювання інтегруються в цілісну оцінку економічної згуртованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику адаптації політики згуртованості ЄС до українських умов активно розробляють вітчизняні дослідники. Зокрема, В. Захарченко дослідив генезу та основні напрями регіональної політики країн Євросоюзу у контексті досвіду для України [2]; Т. Зінчук, Н. Куцмус і Т. Усюк застосували систему індикаторів держав-членів ЄС для емпіричної оцінки згуртованості областей України [3]; О. Марухленко та Д. Кузьменко узагальнили європейський досвід політики згуртованості та можливості його впровадження в Україні [4].

Окремий напрям становлять дослідження статистичної та інституційної адаптації України до європейської системи. Є. Савельєв і В. Куриляк обґрунтували концепцію регіональних реформ в Україні на рівні NUTS [5],

а І. Заяць проаналізував взаємодію класифікацій NUTS, NUTS-UA і KATOTTTG у логіці конституційного устрою держави [6]. Ці роботи формують підґрунтя для запровадження в Україні територіальної сітки, зіставної з європейською.

Теоретико-методичним фундаментом вимірювання конвергенції як індикатора інтеграції слугують класичні праці Р. Барро та Х. Сала-і-Мартіна, у яких формалізовано концепції β - та σ -конвергенції [7; 8]. Інтелектуальні витоки орієнтації політики згуртованості на результати та place-based підходу пов'язані з доповіддю Ф. Барки [9], а операціоналізацію територіальної згуртованості представлено у проєкті ESPON INTERCO [10]. Попри цінність цих напрацювань, офіційна методологія оцінювання інтеграції найповніше викладена у первинних джерелах, як регламенти ЄС, методичні документи Європейської комісії та Евростату, які й становлять основну емпіричну базу цієї статті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У наявних публікаціях недостатньо цілісно реконструйовано власне вимірювальний цикл політики згуртованості ЄС: взаємозв'язок між статистичною інфраструктурою (NUTS, ESA 2010), процедурами забезпечення зіставності даних (регіоналізація ВВП, паритети купівельної спроможності, поправки на маятникову міграцію), алокаційною методологією, композитними індексами, системами індикаторів моніторингу програм та механізмом зведення оцінок у доповідях про згуртованість. Потребують уточнення й напрями застосування цієї методології до українських регіонів з урахуванням запровадження класифікації NUTS-UA.

Метою статті є системне розкриття методології оцінювання економічної інтеграції регіонів у політиці згуртованості ЄС - статистичної інфраструктури вимірювання, складу показників, алокаційної методики, композитних індексів та механізмів зведення оцінок - і обґрунтування напрямів її застосування щодо регіонів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологічну систему вимірювання та оцінювання економічної інтеграції регіонів у Європейському Союзі доцільно розглядати не як набір окремих індикаторів, а як цілісний багаторівневий цикл. Він послідовно поєднує уніфіковану статистичну інфраструктуру, систему базових та композитних індикаторів стану територій, прив'язку вимірювання до бюджетних рішень і спеціальний аналітич-

ний апарат просторової конвергенції. Кожен наступний рівень логічно виростає з попереднього: без зіставної статистики неможливі порівнянні показники, без показників – обґрунтований розподіл коштів, а без усього цього – інтегральна оцінка згуртованості. Розгляньмо ці рівні послідовно.

Першим рівнем є статистична інфраструктура зіставності. Вона становить фундамент усієї системи й спирається на два юридично обов'язкові регламенти: Загальну класифікацію територіальних одиниць для статистики NUTS (Регламент (ЄС) № 1059/2003) [11] та Європейську систему національних і регіональних рахунків ESA 2010 (Регламент (ЄС) № 549/2013) [12]. Класифікація NUTS фіксує стабільну трирівневу ієрархічну сітку територій на основі жорстких демографічних порогів:

- рівень NUTS 1 охоплює макрорегіони з населенням 3-7 млн осіб;
- рівень NUTS 2 – базові регіони для реалізації регіональної політики з населенням 800 тис. – 3 млн осіб;
- рівень NUTS 3 – малі регіони та великі міста з населенням 150-800 тис. осіб.

Важливо зазначити, що ця сітка є суто статистичною, тому вона не завжди збігається з реальним адміністративно-територіальним устроєм країн. Через жорсткі вимоги до кількості населення виникають ситуації, коли ціла невелика країна (наприклад, Люксембург, Кіпр чи Мальта) на рівнях NUTS 1 та NUTS 2 вважається одним єдиним регіоном. Натомість великі держави змушені штучно об'єднувати свої області чи провінції у макрорегіони, щоб вклатися в європейські демографічні стандарти. Для країн-кандидатів, зокрема України, на етапі переговорів розробляється так звана "модель NUTS". Це є адаптована сітка, яка дозволяє порівнювати території кандидата з європейськими ще до офіційного вступу. Стабільність цієї системи (зміни до класифікації допускаються не частіше ніж один раз на три роки) гарантує безперервність часових рядів, що є математичною передумовою для точного моделювання динаміки інтеграції [5].

Якщо NUTS задає просторову рамку зіставності, то стандарт ESA 2010 забезпечує змістовну зіставність. Він юридично зобов'язує всі держави-члени розраховувати ВВП, валову додану вартість, валове нагромадження основного капіталу та інші макропоказники за єдиною методологією [12]. Завдяки цьому методика підрахунку регіонального ВВП у Франції є ідентичною методиці в Румунії, що й робить

можливим загальноєвропейське ранжування регіонів.

Проте навіть єдина методологія рахунків не гарантує коректного порівняння територій автоматично. Тому для забезпечення реальної зіставності просторових даних Євростат та національні статистичні інститути застосовують три фундаментальні методологічні процедури: 1) регіоналізацію національного ВВП за фактичним місцем здійснення виробництва (на основі місцевих одиниць: заводів, фабрик, філій), а не за місцем юридичної реєстрації головного офісу компанії, що дозволяє уникнути штучного завищення показників столичних агломерацій; 2) перерахунок усіх вартісних індикаторів у штучну спільну валюту під назвою стандарти купівельної спроможності (Purchasing Power Standards, PPS), яка повністю усуває відмінності у внутрішніх цінових рівнях між країнами; 3) введення статистичних поправок на маятникову трудову міграцію, оскільки ВВП створюється за місцем прикладання праці, тоді як чисельність населення обліковується за місцем проживання [13, с. 23-25, 35].

Другим рівнем прийнято вважати базові економічні показники. Забезпечена на першому рівні зіставність даних дає змогу перейти власне до вимірювання стану територій. Ядро оцінювання економічної інтеграції та розвитку регіонів утворюють чотири блоки показників. Першим блоком є виробництво: ВВП на одну особу в PPS відносно середнього по ЄС (головний маркер економічного рівня регіону), темпи зростання реального ВВП (характеризують, чи наздоганяє регіон середньоєвропейський рівень, тобто власне конвергенцію) та галузева структура валової доданої вартості (частки сільського господарства, промисловості й послуг як індикатор модернізації економіки). Другим блоком є ефективність: продуктивність праці, яка розраховується як ВВП або ВДВ на одного зайнятого чи на одну відпрацьовану годину. Третій блок – це інвестиції та інновації: валове нагромадження основного капіталу (обсяг інвестицій бізнесу й держави в будівлі, інфраструктуру, обладнання і технології регіону) та витрати на дослідження і розробки у відсотках до регіонального ВВП. Четвертий блок – це ринок праці: рівень зайнятості населення віком 20-64 роки, рівень безробіття, у тому числі довготривалого (понад 12 місяців) та молодіжного. [14]. У сукупності ці показники дозволяють оцінити не лише статичний рівень розвитку регіону, а й траєкторію його

зближення з рештою європейського економічного простору.

Третім рівнем є алокаційна методологія, що дозволяє виміряним базовим показниками не залишатись суто описовими, оскільки саме вони безпосередньо визначають бюджетні рішення. Цей зв'язок реалізується через категоризацію регіонів NUTS 2. За середнім за три роки значенням ВВП на одну особу в PPS відносно середнього по ЄС регіони поділяються на три категорії: менш розвинуті (нижче 75 % середнього по ЄС), перехідні (від 75 % до 100 %) та більш розвинуті (понад 100 %). Категорія визначає інтенсивність підтримки: максимальні ставки співфінансування з фондів становлять до 85 % для менш розвинутих, 60 % для перехідних та 40 % для більш розвинутих регіонів. Додатково Фонд згуртованості підтримує держави-члени, чий валовий національний дохід на одну особу є нижчим за 90 % середнього по ЄС [15].

Розрахунок національних фінансових пакетів здійснюється за методологією розподілу, закріпленою у додатку XXVI (у фаховій літературі відомо як "берлінська") Регламенту ЄС 2021/1060: базою слугує розрив між ВВП регіону на одну особу в PPS та середнім по ЄС, зважений на чисельність населення і скоригований на національний рівень добробуту, а з періоду 2021-2027 також на показники безробіття (зокрема молодіжного), рівня освіти, викидів парникових газів і міграції [15]. Отже, хоча ВВП на одну особу залишається алокаційним ядром, методологія еволюціонувала в бік багатокритеріальності, відображаючи розширене розуміння згуртованості.

Четвертим рівнем є композитні індекси. Одновимірність ВВП-центричної оцінки, характерної для алокаційного рівня, компенсується композитними індексами, головним з яких є Індекс регіональної конкурентоспроможності ЄС (Regional Competitiveness Index, RCI), що розраховується для регіонів NUTS 2 кожні три роки, починаючи з 2010 р. Актуальна версія RCI 2.0 (видання 2022 р.) зводить 68 первинних індикаторів у складену трирівневу конструкцію: індикатори спершу агрегуються в 11 тематичних стовпців, а стовпці у три субіндекси. Логіка їхнього впорядкування відображає послідовне ускладнення чинників конкурентоспроможності – від базових умов до передових. Базовий субіндекс охоплює п'ять стовпів, що формують фундамент будь-якої регіональної економіки: інституції, макроекономічна стабільність, інфраструктура, охорона здоров'я

та базова освіта. Субіндекс ефективності об'єднує три стовпи, пов'язані з якістю робочої сили та функціонуванням ринків: вища освіта і навчання впродовж життя, ефективність ринку праці й розмір ринку. Інноваційний субіндекс складається з трьох стовпів, які визначають здатність регіону створювати передові технології та продукти: технологічна готовність, розвиненість бізнесу й інновації.

Агрегація на кожному рівні здійснюється як просте середнє арифметичне: значення стовпа є середнім його індикаторів, а значення субіндексу – середнім відповідних стовпів. Попередньо всі індикатори нормалізують методом мінімаксу й масштабують так, щоб середнє по ЄС дорівнювало 100, – це робить оцінки різних регіонів безпосередньо зіставними. Принциповою рисою методології є диференціація ваг субіндексів залежно від стадії розвитку регіону, визначеної за ВВП на одну особу: для менш розвинутих регіонів більшу вагу мають базові чинники, для більш розвинутих – інноваційні. Тим самим індекс визнає, що на різних етапах розвитку конкурентоспроможність спирається на різні джерела [16]. У вимірювальній логіці політики згуртованості RCI виконує діагностичну функцію: він показує, що економічна інтеграція – це не лише зближення за ВВП, а й подолання структурних розривів в інституціях, цифровізації, людському капіталі та інноваційній спроможності регіонів.

П'ятий рівень – це моніторинг програм. Якщо попередні рівні вимірюють стан і динаміку регіонів, то п'ятий оцінює внесок самої політики у ці зміни: наскільки конкретні інтервенції вплинули на ситуацію.

Основу моніторингу становить система спільних індикаторів, юридично закріплена для програм Європейського фонду регіонального розвитку та Фонду згуртованості на 2021-2027 рр. у додатках I і II Регламенту (ЄС) 2021/1058 [17]. Ця система розрізняє два типи індикаторів. Індикатори продукту відображають безпосередні результати інтервенцій, а саме кількість підтриманих підприємств (зокрема малих і середніх), створені робочі місця, побудовану інфраструктуру. Індикатори результату фіксують ширші зміни для цільових груп і територій: зростання зайнятості та продуктивності, розширення доступу до послуг. Зібрані дані держави-члени передають через електронну систему обміну, після чого їх оприлюднюють на Платформі відкритих даних згуртованості. Це забезпечує

безперервне спостереження за виконанням програм у майже реальному часі.

Така архітектура є практичним втіленням повороту політики згуртованості: від логіки освоєння коштів (абсорбції) до орієнтації на результат. Теоретичне обґрунтування цього підходу заклала доповідь Ф. Барки і саме вона постачає емпіричний матеріал для інтегрального зведення оцінок у доповідях про згуртованість [9].

Інтегральне зведення всіх рівнів вимірювання здійснюється у доповідях про економічну, соціальну й територіальну згуртованість, які Європейська комісія публікує кожні три роки. Їхнім методичним ядром є конвергенційний аналіз. По суті, ЄС відповідає на просте, але фундаментальне питання: регіони поступово вирівнюються за рівнем економічного розвитку чи розрив між заможними й бідними територіями лише зростає? Саме зближення (конвергенцію) вважають ознакою того, що інтеграція працює, а розходження (дивергенцію) – сигналом того, що структурні диспропорції поглиблюються. Цей аналіз спирається на дві взаємодоповняльні концепції, запроваджені в регіональну економіку Р. Барро і Х. Сала-і-Мартіном [7; 8].

Перша з них, β -конвергенція, розглядає динаміку окремих регіонів і відповідає на питання, чи спрацьовує “ефект наздоганяння”. Вона має місце тоді, коли економічно слабші регіони зростають швидше за розвинуті й тому поступово скорочують відставання. Логіка тут неокласична: території, що стартують з нижчого рівня, мають більший потенціал віддачі від інвестицій, а отже, за інших рівних умов повинні розвиватися стрімкіше. Аналіз β -конвергенції дозволяє оцінити не лише сам факт цього наздоганяння, а і його темп - наскільки швидко регіони наближаються до спільного рівня розвитку.

Друга концепція, σ -конвергенція, зміщує фокус із поведінки окремих регіонів на стан економічного простору в цілому. Вона вимірює, чи справді звужується розрив між усіма регіонами разом, тобто чи стає розподіл доходів на душу населення по території країни або союзу більш рівномірним із року в рік. Якщо різниця між найбагатшими й найбіднішими регіонами з часом скорочується, а основна маса територій “підтягується” до середнього рівня, простір інтегрується. Якщо ж розкид зберігається або зростає, навіть попри економічне зростання, інтеграція буксує.

Розрізнення цих двох вимірів має принципове економічне значення і пояснює,

чому їх застосовують у парі. Окремі бідні регіони можуть швидко наздоганяти лідерів (β -конвергенція), але якщо водночас найзаможніші території відриваються ще далі вперед, загальний розрив у просторі не зменшується. Тому наздоганяння окремих відсталих регіонів є необхідною, але не достатньою умовою реального вирівнювання простору: справжня згуртованість потребує, щоб зближення охоплювало всю сукупність територій, а не лише найбідніші [18, с. 47-49].

Принципово, що цей інструментарій використовується не лише в академічних дослідженнях, а й безпосередньо в офіційній оціночній практиці ЄС. Проєкт ESPON INTERCO, найсистемніша спроба операціоналізації територіальної згуртованості, будує оцінювання саме на графіках σ -конвергенції та мірах дисперсії регіональних показників [10].

Дев'ята доповідь про згуртованість, опублікована в 2024 році, простежує динаміку між-регіональних розривів за довгостроковими рядами регіональних рахунків (зокрема за даними NUTS 3 за 2001-2021 рр.) та Європейським індексом якості врядування. Її головний висновок сформульований у логіці конвергенції наздоганяння: держави, що приєдналися до ЄС у 2004 р., підвищили ВВП на одну особу з 52% середнього по ЄС у 2004 р. до майже 80% у 2023 р. Оцінки ж макроекономічного впливу самої політики мають інший статус. Згідно з доповіддю, програми 2014-2020 і 2021-2027 разом можуть підвищити ВВП ЄС приблизно на 0,9% до кінця 2030 р. [19, ст. 3]. Однак ця величина отримана не з виміряними даними, а з контрфактичного сценарію просторової моделі загальної рівноваги RHOMOLO (порівняння з гіпотетичною ситуацією без політики згуртованості). Тому такі оцінки коректно трактувати як модельні проєкції, а не як емпіричний факт.

Узагальнене подання вимірювального циклу політики згуртованості наведено в табл. 1. Його наскрізними принципами є: юридична обов'язковість методології; стабільність територіальної сітки; єдність методології рахунків; прив'язка вимірювання до бюджетних рішень; поєднання одновимірних, композитних і програмних індикаторів; регулярність зведення оцінок.

Для України ця методологія має безпосереднє прикладне значення. По-перше, наказом Держстату від 18.07.2024 № 189 запроваджено національну класифікацію територій NUTS-UA, гармонізовану з демографічними порогами Регламенту ЄС № 1059/2003 [20].

Таблиця 1

**Вимірювальний цикл оцінювання економічної інтеграції регіонів
у політиці згуртованості ЄС**

Рівень вимірювання	Основні показники та інструменти	Рівень NUTS	Результат та функція рівня
Статистична інфраструктура	Класифікація NUTS; регіональні рахунки ESA 2010; PPS; регіоналізація ВВП за місце виробництва;	NUTS 1-3	Забезпечує зіставність просторових даних між країнами й регіонами
Базові показники	ВВП і ВДВ на одну особу в PPS; темпи зростання; продуктивність праці; валове нагромадження основного капіталу; витрати на НДДКР; зайнятість 20-64; безробіття	NUTS 2 (NUTS 3 – діагностика)	Фіксує статичний рівень і динаміку розвитку територій
Алокаційна методологія	Категорії регіонів (<75%, 75-100%, >100% ВВП на особу в PPS); метод розподілу (Annex XXVI); ставки співфінансування 85/60/40%	NUTS 2	Перетворює показники на бюджетні рішення
Композитні індекси	RCI 2.0: 68 індикаторів, 11 стовпів, 3 субіндекси; нормалізація мін-макс; шкала ЄС = 100	NUTS 2	Долає одновимірність ВВП, охоплює багатовимірну конкурентоспроможність
Моніторинг програм	Спільні індикатори продукту та результату; базові й проміжні значення; рамка результативності	програми та регіони	Оцінює внесок самої політики у зміни
Зведення оцінок	Доповіді про згуртованість (кожні 3 роки); σ - та β -конвергенція; ESPON INTERCO; модель RHOMOLO	NUTS 2-3	Синтезує оцінки й фіксує загальні тренди конвергенції/дивергенції

Джерело: сформовано автором на основі [10-17; 19]

Це створює територіальну основу для застосування до українських регіонів усіх рівнів європейського вимірювання – від категоризації за ВВП на одну особу в PPS до розрахунку RCI.

По-друге, за структурним рівнем ВВП на одну особу в PPS переважна більшість регіонів України відповідає критерію менш розвинутих. Воєнні руйнування, економічний спад та міграційні втрати поглиблюють цей розрив. Попри драматичний характер такої ситуації, вона має стратегічне фінансове значення, оскільки відкриває доступ до максимальних ставок співфінансування, які досягають 85%.

По-третє, механізм Ukraine Facility на 2024-2027 рр., запроваджений Регламентом (ЄС) 2024/792, побудований за логікою політики згуртованості: фінансування прив'язане до виконання якісних і кількісних індикаторів Плану України. Тим самим він виконує роль пілотного майданчика, на якому українські

інституції опановують європейську систему моніторингу та звітності [21].

Ключовим методологічним завданням перехідного періоду залишається гармонізація української регіональної статистики з вимогами ESA 2010, а саме запровадження регулярних регіональних рахунків за єдиною з Євростатом методологією, регіоналізація ВВП за місцем виробництва, участь у програмі паритетів купівельної спроможності та відновлення повноти обстеження робочої сили. Без цього формальна відповідність територіальної сітки NUTS-UA не забезпечить змістовної зіставності українських регіонів з європейськими, а також коректного визначення їхнього місця в системі політики згуртованості, від якого залежить обсяг майбутньої фінансової підтримки та ефективність її використання.

Висновки. Проведене дослідження дозволило цілісно реконструювати методологію оцінювання економічної інтеграції регіонів у

політиці згуртованості ЄС як п'ятирівневий вимірювальний цикл. Його перший рівень утворює статистична інфраструктура другий – базові економічні показники, третій – алокаційна методологія, четвертий – композитні індекси, п'ятий – спільні індикатори моніторингу програм. Завершується цикл зведенням оцінок у доповідях про згуртованість, що публікуються раз на три роки, аналітичним апаратом яких слугує оцінювання σ - та β -конвергенції регіонів.

Установлено, що надійність цієї системи забезпечується юридичною обов'язковістю методології, стабільністю територіальної сітки, єдністю регіональних рахунків та процедурами зіставності даних: перерахунком у PPS, регіоналізацією ВВП за місцем виробництва й поправками на маятникову міграцію. Її еволюція спрямована від ВВП-центричного

алокаційного критерію до багатокритеріальної оцінки, яка враховує ринок праці, освіту, клімат, інституційну спроможність і структурну конкурентоспроможність регіонів.

Для України пріоритетними завданнями визначено змістовне наповнення класифікації NUTS-UA регулярними регіональними рахунками за методологією ESA 2010, використання механізму Ukraine Facility як пілотного майданчика для опанування європейської системи моніторингу, а також поетапну гармонізацію регіональної статистики, без якої формальна відповідність територіальної сітки не забезпечить змістовної зіставності українських регіонів з європейськими. Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною апробацією викладеного інструментарію на даних українських областей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Cohesion Policy [Electronic resource]. European Commission. Inforegion. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/what/investment-policy_en
2. Захарченко В. І. Генеза та основні напрями регіональної політики країн Євросоюзу (в контексті досвіду для України). *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2020. № 1. С. 11-20. URL: <https://economics.op.edu.ua/ejoru/2020/No1/11.pdf>
3. Зінчук Т., Куцмус Н., Усюк Т. Європейська політика згуртування: концептуальні засади, імперативи для України. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/335/320>
4. Марухленко О., Кузьменко Д. Політика згуртованості в ЄС: досвід для України. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2024. Т. 1, № 13. С. 329-340. DOI: <https://doi.org/10.32750/2024-0132>
5. Савельєв Є., Куриляк В. Концепція регіональних реформ в Україні на рівні NUTS. *Журнал європейської економіки*. 2016. Т. 15, № 4. С. 92-120. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/859/839>
6. Заяць І. Я. Статистична інтеграція України в ЄС: NUTS та конституційна логіка територіального устрою. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. № 2, ч. 1. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.1.16>
7. Barro R. J., Sala-i-Martin X. Convergence. *Journal of Political Economy*. 1992. Vol. 100, № 2. P. 223-251.
8. Sala-i-Martin X. Regional cohesion: evidence and theories of regional growth and convergence. *European Economic Review*. 1996. Vol. 40, № 6. P. 1325-1352.
9. Barca F. An Agenda for a Reformed Cohesion Policy: A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations. Independent Report. Brussels, 2009. URL: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/regi/dv/barca_report/_barca_report_en.pdf (дата звернення: 11.07.2026).
10. INTERCO. Indicators of Territorial Cohesion. Final Report. Luxembourg : ESPON, 2013. URL: https://archive.espon.eu/sites/default/files/attachments/INTERCO_Final-Report_Part-B_Main-Report.pdf
11. Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:g24218>
12. Regulation (EU) No 549/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on the European system of national and regional accounts in the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R0549>
13. Manual on regional accounts methods / Eurostat. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2013. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-gq-13-001>
14. Economy at regional level. Eurostat Statistics Explained. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Regional_socioeconomic_developments_-_statistics

15. Regulation (EU) 2021/1060 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund Plus, the Cohesion Fund, the Just Transition Fund and the European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund, Articles 108, 112. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R1060> (дата звернення: 12.07.2026).
16. EU Regional Competitiveness Index 2.0 – 2022 edition: Working Papers / European Commission, Directorate-General for Regional and Urban Policy. Luxembourg, 2023. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/work/rci_2022/eu-rci2_0-2022_en.pdf
17. Regulation (EU) 2021/1058 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 on the European Regional Development Fund and on the Cohesion Fund. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32021R1058>
18. Сторонянська І. З. Регіональний розвиток України: проблеми інтеграції та конвергенції : монографія / Львів : Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2010. 324 с.
19. Ninth Report on Economic, Social and Territorial Cohesion / European Commission, Directorate-General for Regional and Urban Policy. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2024. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/reports/cohesion9/9CR_Report_FINAL.pdf
20. Про затвердження Статистичної класифікації територіальних одиниць України (NUTS-UA) : наказ Держстату України від 18.07.2024 № 189 (зі змінами). Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0189832-24>
21. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. *Official Journal of the European Union*. 2024. L, 2024/792. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>

REFERENCES:

1. Cohesion Policy. European Commission. Info regio. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/what/investment-policy_en
2. Zakharchenko V. I. (2020). Heneza ta osnovni napriamy rehionalnoi polityky krain Yevrosoiuzu (v konteksti dosvidu dlia Ukrainy) [Genesis and main directions of the regional policy of the EU countries (in the context of experience for Ukraine)]. *Ekonomichnyi zhurnal Odeskoho politekhnichnogo universytetu – Economic Journal of Odesa Polytechnic University*, no. 1, pp. 11-20. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.01.2020.2> [in Ukrainian].
3. Zinchuk T., Kutsms N., Usiuk T. (2021). Yevropeiska polityka zghurtuvannia: kontseptualni zasady, imperatyvy dlia Ukrainy [European cohesion policy: conceptual foundations, imperatives for Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. 26. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/335/320> [in Ukrainian].
4. Marukhlenko O., Kuzmenko D. (2024). Polityka zghurtovanosti v YeS: dosvid dlia Ukrainy [Cohesion policy in the EU: experience for Ukraine]. *Yevropeyskyi naukovyi zhurnal ekonomichnykh ta finansovykh innovatsii – European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, vol. 1, no. 13, pp. 329-340. DOI: <https://doi.org/10.32750/2024-0132> [in Ukrainian].
5. Saveliev Ye., Kuryliak V. (2016). Kontseptsii rehionalnykh reform v Ukraini na rivni NUTS [The concept of regional reforms in Ukraine at the NUTS level]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky – Journal of European Economy*, vol. 15, no. 4, pp. 92-120. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/859/839> [in Ukrainian].
6. Zaiats I. Ya. (2026). Statystychna intehratsiia Ukrainy v YeS: NUTS ta konstytutsiina lohika terytorialnoho ustroiu [Statistical integration of Ukraine into the EU: NUTS and the constitutional logic of territorial organisation]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and Comparative Jurisprudence*, no. 2, part 1. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.1.16> [in Ukrainian].
7. Barro R. J., Sala-i-Martin X. (1992). Convergence. *Journal of Political Economy*, vol. 100, no. 2, pp. 223-251.
8. Sala-i-Martin X. (1996). Regional cohesion: evidence and theories of regional growth and convergence. *European Economic Review*, vol. 40, no. 6, pp. 1325-1352.
9. Barca F. (2009). An Agenda for a Reformed Cohesion Policy: A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations. Independent Report. Brussels. URL: https://www.europarl.europa.eu/meet-docs/2009_2014/documents/regi/dv/barca_report_/barca_report_en.pdf
10. INTERCO. Indicators of Territorial Cohesion. Final Report (2013). Luxembourg: ESPON. URL: https://archive.espon.eu/sites/default/files/attachments/INTERCO_Final-Report_Part-B_Main-Report.pdf
11. Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:g24218> (accessed July 12, 2026).

12. Regulation (EU) No 549/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on the European system of national and regional accounts in the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R0549>
13. Manual on regional accounts methods (2013). Eurostat. Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-gq-13-001>
14. Economy at regional level. Eurostat Statistics Explained. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Regional_socioeconomic_developments_-_statistics
15. Regulation (EU) 2021/1060 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund Plus, the Cohesion Fund, the Just Transition Fund and the European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund, Articles 108, 112. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R1060>
16. EU Regional Competitiveness Index 2.0 - 2022 edition: Working Papers (2023). European Commission, Directorate-General for Regional and Urban Policy. Luxembourg. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/work/rci_2022/eu-rci2_0-2022_en.pdf
17. Regulation (EU) 2021/1058 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 on the European Regional Development Fund and on the Cohesion Fund. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32021R1058>
18. Storonianska I. Z. (2010). Rehionalnyi rozvytok Ukrainy: problemy intehratsii ta konverhentsii [Regional development of Ukraine: problems of integration and convergence]: monograph. Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. 324 p. [in Ukrainian].
19. Ninth Report on Economic, Social and Territorial Cohesion (2024). European Commission, Directorate-General for Regional and Urban Policy. Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/reports/cohesion9/9CR_Report_FINAL.pdf
20. Pro zatverdzhennia Statystychnoi klasyfikatsii terytorialnykh odynyts Ukrainy (NUTS-UA): nakaz Derzhstatu Ukrainy vid 18.07.2024 № 189 (zi zminamy) [On approval of the Statistical Classification of Territorial Units of Ukraine (NUTS-UA): order of the State Statistics Service of Ukraine of 18.07.2024 No. 189 (as amended)]. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0189832-24> [in Ukrainian].
21. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. Official Journal of the European Union, 2024, 2024/792. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>

Дата надходження статті: 14.07.2026

Дата прийняття статті до публікації: 28.09.2026

Дата публікації статті: 23.10.2026